DEDE KORKUT DESTANI

Prof. Dr. Necati Demir

ÖTÜKEN

/ otukennesriyat

YAYIN NU: 1416
KÜLTÜR SERİSİ: 829

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-605-155-818-9

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: Temmuz, 2019
7. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Ayşegül Büşra Çalık

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Levent Ofset

Baskı: Levent Ofset Basım ve Ambalaj Sanayi AŞ
Fatih Cad. Karadal Sok. Nu:13
Merter-İstanbul Güngören/İstanbul
Sertifika Nu: 45163

İstanbul- 2024

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Prof. Dr. Necati Demir: 20 Nisan 1964'te Ordu'ya bağlı Ulubey ilçesinin Kumanlar köyünde doğdu. Kumanlar İlkokulu (1974), Ordu Fatih Ortaokulu (1977), Ordu Fatih Lisesi (1980) Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1987) mezunudur.

Yüksek lisansını Cumhuriyet Üniversitesinde (1992), doktorasını Selçuk Üniversitesinde (1996) tamamladı. Gaziantep Sarılsalkım Ortaokulunda Türkçe öğretmeni (1987-1990), Sivas Cumhuriyet Lisesinde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni, Cumhuriyet Üniversitesinde Türk Dili okutmanı olarak çalıştı.

13 Haziran 1996'da Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümüne yardımcı doçent olarak atandı. 30 Kasım 2000'de doçent, 9 Şubat 2006'da profesör oldu. Yüzü aşkın kitabı ve makalesi bulunmaktadır. Bu kitaplarından dört tanesi Harvard Üniversitesinde, yirmi yedi tanesi Almanya'da, bir tanesi Avusturya'da, bir tanesi de Danimarka'da yayımlanmıştır.

1996-2010 yılları arasında Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Ortaöğretim Sosyal Alanlar Bölümünde öğretim üyesi ve bölüm başkanı olarak görev yaptı.

2010 yılında Gazi Üniversitesine atandı. Hâlen Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz 11

GİRİŞ

1.Dede Korkut Kitabı'nın Yazılış Zamanı 18
2.Dede Korkut Kitabı'nın Yazılış Yeri 19
3.Dede Korkut Hikâyelerinin Konuları 20
4.Dede Korkut Destanı'nda Mekân 23
5.Dede Korkut Destanı'nda Zaman 24
6.Türk Düşünce Dünyasında Dede Korkut 25

BİRİNCİ BÖLÜM
YAZILI KAYNAKLARDA DEDE KORKUT

Ulu Han Ata Bitiği'nde Dede Korkut 39
Kitab-ı Oğuzname-i Türkî'de Dede Korkut 42
Kayı Yabgu Han Boyu 48
Dede Korkut Destanı (Topkapı Nüshası) 60
Kuzu Yavı Han Boyu 72
Ali'nin Han Olması ve Şah Melik Konusu 95
Salur Ögürcik Alp ve İnkeş Oğlu Salur Kazan Boyu 101
Yazıcıoğlu Ali Tevarih-i Âl-i Selçuk'ta Dede Korkut 109
Ali-Şir Nevayî Nesayimü'l-Muhabbe Min Şemayimi'l-Fütüvve'de Dede Korkut 110
Bayatî - Câm-ı Cem-Âyin'de Dede Korkut 111
Bayburtlu Osman Tevarih-i Cedid-i Mir'at-ı Cihan'da Dede Korkut 113
Buharalı Hafız Derviş Ali Çengî Tuhfetü's-Sürûr'da Dede Korkut 115
Kul Ata Leylâ–Mecnun Mesnevisi'nde Dede Korkut 116

İKİNCİ BÖLÜM
DRESDEN, VATİKAN VE TÜRKMEN SAHRA YAZMA NÜSHALARINDA DEDE KORKUT

Dede Korkut Destanı Giriş 119
Dirse Han Oğlu Boğaç Han Destanı 124
Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Destanı 138
Kam Püre Bey'in Oğlu Bamsı Beyrek Destanı 155
Kazan Bey'in Oğlu Uruz Bey'in Tutsak Oluşunun Destanı 183
Duha Koca Oğlu Deli Dumrul'un Destanı 202
Kanglı Koca Oğlu Kan Turalı Destanı 211
Kazılık Koca Oğlu Yikenek Destanı 227
Basat'ın Tepegözü Öldürmesi Destanı 234
Begil Oğlu Emren'in Destanı Uşun Koca Oğlu Segrek Destanı 255

Salur Kazan'ın Tutsak Olup Oğlu Uruz'un Kurtarması Destanı 265
İç Oğuz'a Dış Oğuz'un Asi Olması ve Beyrek'in Ölmesi Destanı 276
Dede Korkut Kitabı'nın Türkmen Sahra Nüshası Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi Destanı 284

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KAZAKİSTAN VE TÜRKMENİSTAN'DA DEDE KORKUT

Kazakistan'da Dede Korkut 293
Türkmenistan'da Dede Korkut 309

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SÖZLÜ KAYNAKLARDA DEDE KORKUT

Dede Korkut Destanı'nın Günümüzdeki İzleri 319

Açıklamalar ve Bilgi Notları 341
Sözlükçe 365
Kaynakça 371
Dizin 375

EKLER/ 389

Bu çalışmamı;
Dede Korkut Destanı konusunda
önemli çalışmalar yapan
Kilisli Muallim Rıfat,
Fahtettin Kırzıoğlu,
Muharrem Ergin,
Orhan Şaik Gökyay,
Abubekir Ahmetcanoviç Divayev,
Hamit Araslı,
Meti Köseyev ve
Cevat Heyet'in
aziz ruhlarına ithaf ediyorum.

ÖN SÖZ

Oğuz Türklüğünün tarihini yazmak için çıktığımız bu yolda pek çok sürprizle karşılaşmış durumdayız. Kaynakların yetersizliği, bizi her türlü yazılı ve sözlü metnin değerlendirilmesi mecburiyetine itmiştir. Dolayısıyla Oğuz Türklüğünün bütün destanlarının asıl kaynaklarını elde edip değerlendirmek macerası kendiliğinden ortaya çıkmıştır. Aslında bu durum yolumuzu aydınlatırken, ayrıca renklendirmiştir de.

Bazı milletlerin hiç, bazılarının da birkaç destanının bulunması dikkate alındığında, Oğuz Türklerinin çok zengin bir destan kültürüne sahip olduğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Geçen yıllarda Oğuz Kağan ve Oğuz Kağan Destanı hakkında geniş bir çalışma başlatmış idik. Bu kapsamda dünya üzerinde Oğuz Kağan ve Oğuz Kağan Destanı hakkında ne kadar el yazması kaynak var ise, (ulaşamadığım birkaç önemsiz nüsha hariç), hepsinin birer kopyasını elde ettik. Bir araya getirdiğimiz bu yazma kopyalarının tamamını yeni yazıya aktardık ve baskıya hazırladık.

Oğuz Kağan ve Oğuz Kağan Destanı hakkında çalışırken Dede Korkut konusu pek çok yerde ilgi çekici bir şekilde karşımıza çıkmıştır. Durum böyle olunca yeni rastladığımız bilgiler ışığında Dede Korkut ve Dede Korkut Destanı'nı tekrar değerlendirmek gerekmiştir. Ayrıca orijinal kaynaklarına dayalı olarak Türk destanlarının tamamının metnini yayımlama gayretlerimiz çerçevesinde Dede Korkut Destanı başlıklı çalışmamız ortaya çıkmıştır.

Oğuz Türklüğünün en önemli destanlarından biri de, hiç şüphesiz, Dede Korkut Destanı'dır.

Dede Korkut, diğer adı ile Korkut Ata, Türklüğün derin hafızasının bir değeridir. Hakkında anlatılan efsaneler, söylediği özlü sözler, atasözleri, destanlar ve manzumelerin hepsi, işte bu Türklüğün derin hafızasının ürünüdür.

Dede Korkut, diğer adı ile *Korkut Ata*, Türklüğün derin hafızasının bir değeridir. Söylediği özlü sözler ve atasözleri, hakkında anlatılan efsaneler, destanlar, söylenen manzumelerin hepsi işte bu Türklüğün derin hafızasının ürünleridir.

Dede Korkut Destanı'nın ilk şeklini elbette bilmemekteyiz. Ancak Oğuz Kağan Destanı'nın Uygur harfleri ile yazılan biçimine benzediğini tahmin etmek zor olmasa gerek. Fakat elimizde yazılı bulunan Dresden ve Vatikan nüshasında, Dede Korkut Destanları Türkiye'nin doğu bölgelerinde ve Azerbaycan'da yaşayan halk hikâyeciliği biçimine sokulmuştur. Yani Dede Korkut Destanı sanki bir meddah tarafından sözlü olarak anlatılmış, kalemi çok düzgün biri tarafından meddahın ağzından yazıya geçirilmiş gibidir. Zira sık sık kullanılan "Hanım!", "Sultanım!" hitapları, dinleyicileri uyarmak ve dikkatlerini çekmek için söylenen ünlemler intibaını bırakmaktadır. Metnin manzum mensur yapısı ile üslubu ise doğu bölgelerinde, Azerbaycan ve İran Azerbaycanı'nda meddahlar tarafından anlatılan *Kerem ile Aslı*, *Ferhat ile Şirin* gibi halk hikâyelerini anımsatmaktadır. Fakat aslında Oğuz Kağan Destanı'yla irtibatlı olduğu pek çok yerde bellidir.

Dede Korkut Destanı'nın Dresden ve Vatikan nüshaları boylar hâlinde düzenlenmiştir. Buradaki "boy" kelimesi "hikâye, müstakil bölüm" anlamına gelmektedir. Yani her boy ayrı bir hikâyedir ve etnik toplulukla ilgili değildir.

Dede Korkut Destanı'nda geçen pek çok olayın aslında rivayet olduğu anlaşılmaktadır. Örnek verecek olursak, *Kanglı Koca Oğlu Kan Turalı Boyunun Destanı*'nda Kan Turalı'nın Trabzon tekfurunun kızını almak için Kara Boğa, Kara Buğra ve Kağan Aslan'a karşı verdiği mücadele masal havası taşımaktadır.

Bununla birlikte pek çok bilgi ve olayın da gerçek olduğu bilinmektedir. 1204'te İstanbul'un Haçlılar tarafından işgalinden sonra Trabzon'da bir devletçik kuran Komnenos kardeşleri, Batılı tarihçiler imparator unvanıyla anmış, Türk tarihçileri de akıntıya kürek

ULU HAN ATA BİTİĞİ'NDE DEDE KORKUT[1]

Ulu Han Ata Bitiği[2]

Dedim ki bu olayları saptırmadan hepsini birebir yazayım. Onların yani Tatarların [Türklerin] hayatlarını, gerçeklerin dışına çıkmadan yazayım. Tatarların [Türklerin] kim oldukları, millet olarak ortaya çıkışının başlangıcı ve ilk faaliyetleri hakkında bilgi verelim. Tatarların yaptığı bu zulümler bütün din ve diyanetlerde kabul edilmez bir durumdur.

Bu bilgiler ve daha başka bilgiler onların ***Ulu Han Ata Bitiği*** [Metinde: *Ulu Han Ata Bitigçi;* Ar. *Kitâb el-Melik el-Eb el-Kebîr*] kitabında anlatılmıştır. Hatta bu kitapta daha eski olaylar da zikredilmiştir.

Tatarların yaptığı eski zulümler, Türklerin dilinde kaleme alınmıştır. ***Ulu Han Ata Bitiği*** kitabında eski zulümler aynen zikredilmiştir. Kitabın ismi ve içeriği, Türklerin en eski kitabı olan *Ulu Han Ata Bitiği*'nden, bu kitabın içindeki bilgi ve yorumlardan aktarılmıştır. Bu kitap ***Moğollar, Kıpçaklar*** ve eski ***Türklerde*** çok değerli ve kutsal bir kitaptır. Onlar bu kitaba çok değer verirler. Bu kitap, aslında ***Moğollar, Kıpçaklar*** ve ***eski Türkler***'in akraba olduğunu belirtir.

---

[1] Necati Demir, *Türklerin En Eski Destanı: Ulu Han Ata Bitiği*, İstanbul 2017, s. 75-78.

[2] *Ulu Han Ata Bitiği* adlı eser bilinmeyen tarihte, ancak Orhun Yazıtları'ndan yüzyıllarca önce, Türkçe kaleme alınmıştır. Kitap sonradan Sâsânî Hükümdarı Enûşirvân'ın (531-579) meşhur veziri *Bozorgmihr bin el-Bahtikân* (ö. 580) eline geçmiştir. Dolayısıyla kitap 580'den önce yazılmıştır. Ancak bu kitabın Türkçe aslını gören olmamıştır. Türkçe aslı hangi alfabe ile neyin üzerine yazıldığı bilinememektedir. Günümüzde bilgi aldığımız bu kitap, birkaç kez çevrildikten sonra bize ulaşabilmiştir. Eser; 580'den önce Türkçeden Farsçaya, H. 211/ M. 826 yılında ise Farsçadan Arapçaya tercüme yapılmıştır. *Ulu Han Ata Bitiği*, Oğuzname ve Dede Korkut Kitabı hakkında çok önemli bilgiler içermektedir. Bu bilgileri değerlendirmek üzere *Aybek ed-Devâdârî*'nin Arapça olan *Dürerü't-Ticân ve Gurerü Tevârihi'z-Zaman* (yazılışı 131'den önce) başlıklı eserinin 206b-210a varaklar arasını Arapçadan çevirdik (geniş bilgi için bkz. Necati Demir, *Türklerin En Eski Destanı: Ulu Han Ata Bitiği*, İstanbul 2017).

KİTAB-I OĞUZNAME-İ TÜRKÎ'DE DEDE KORKUT [7]

Önce sağlıktan bahsedelim, sağlık gelsin,
Esenlikten bahsedelim, esenlik gelsin.

Mutluluktan bahsedelim, mutluluğunuz sürekli olsun,
Dostluktan bahsedelim, düşmanlarınız etkisiz olsun.

Uğurdan bahsedelim, uğurunuz hayır olsun,
İşiniz gücünüz her zaman güzel olsun.

Hak'tan şunu isteriz ki sofranız açık olsun,
Sizleri sevmeyenlerin bini buçuk olsun.

Yüzlerinde kara benler yerine kızıl gök uçuğu olsun.

Bay Bilecin[8] beyliğini versin, ***Okçı Kozan***[9] erliğini versin. Kan alan ***Emir Süleyman Sultan***[10] hakkın olanları versin.

---

[7] *Kitab-ı Oğuzname-i Türkî,* (elyazma nüsha), *s.* 1-7. Dede Korkut ile ilgili bu yazma, Berlin Kraliyet Kütüphanesi, Yazmalar Cetveli, C. IV, Nu. 34, Berlin 18891 kaydı ile yer almaktadır. Kapağında kitabın adı *"Kitab-ı Oğuzname-i Türkî ve Tatarca Darb-ı Mesellerdür"* olarak kaydedilmiştir. 86 varaktır. Yazılış veya istinsah tarihi ile ilgili olarak eserde herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Eserin yazarı ve müstensihi hakkında da bilgi yoktur. Ancak eserin daha önce yazılmış bir yazmadan kopya edildiği açıktır. İç kapakta ***"Oğuzname"*** de yazmaktadır. Oğuzname, el yazması eserin 1-41 varakları yani 1-81 sayfaları arasındadır. Her sayfada 17 satır bulunmaktadır. Nesih karakterli yazı ile yazılmıştır. Yazı genelde harekesizdir. Ancak okunuşunda tereddüt endişesi taşınan kelimeler harekelenmiştir. Hakkında Berlin Devlet Kütüphanesi Pertsch Kataloğu'nda kısa bilgi bulunmaktadır.

[8] Burada geçen *Bay Bilecin* adına bu şekli ile kaynaklarda rastlanmamıştır. Ancak bu büyük bir ihtimalle Bay Bican'ın yanlış yazılmış biçimidir. Yani asıl şekli *Bay Bicen* olmalıdır. Bay Bicen, Beyrek'in beşik kertiği ve sonra eşi olan Banı Çiçek'in babasıdır.

[9] Okçı Kozan, Dede Korkut Kitabı'nda "İç Oğuz'a Dış Oğuz'un Asi Olup Beyrek'in Öldüğü Boy"'da adı geçen *Ense Koca oğlu Okçu* olmalıdır.

[10] *Emir Süleyman Sultan,* Düsturname'ye göre Oğuz Kağan'ın kendisidir. Düsturname'deki bilgilere göre Türk hakanının kızı Turunç Hatun ile İvaz adlı birinin evliliğinden dünyaya gelmiştir. Asıl adı Oğuz Han'dır. Annesi ona göbek adı olarak "Emir Süleyman" adını vermiştir. Oğuz Han hakkında rivayet edilen altı oğlu olduğu, sonra yirmi dört torunu dünyaya geldiği bilgilerin aynısı Düsturname'de Emir Süleyman için anlatılmaktadır. Bununla birlikte Türk tarihinde bir Emir Sü-

KAYI YABGU HAN BOYU [18]

Dip Yabgu Han öldükten sonra onun yerine Kurs Yabgu Han tahta geçti. Onun yardımcısı Alasoğlu Olsun / Alasoğlu Ulsun idi. Herhangi bir iş yaparsa yardımcısına danışırdı. Otuz yıl padişahlık yaptı.

Kurs Yabgu Han'dan sonra onun oğlu Kuru Yasak Yabgu, yerine geçti. Doksan yıl da o padişahlık yaptı.

Kuru Yasak Yabgu'dan sonra İnal Yabgu Han tahta geçti. Rivayetlere göre iki yüz yıl saltanat sürdü. Padişahlığı döneminde veziri ve beyleri Kayı boyundan Kuru, yine Kayı boyundan Dede Kerenvük, Salur boyundan Damkak, yine Salur boyundan Öksi / Üksi ile sürekli görüş alışverişinde bulunurdu. Onlar aslında onun vezirleri ve seçtikleri kişilerdi. Bu sayılanların sayesinde padişahlık döneminde bütün ülke ve vilayetlerde istikrar sürmüştü. Her yerde barış ve huzur vardı.

Onun padişahlık dönemi de sona erince oğlu İnal Sır Yasak Yabgu tahta geçti. Ülkeyi barış, huzur ve refah içinde yedi yıl idare

---

[18] ***Kayı Yabgu Han Boyu*** Reşideddin'in *Camiü't Tevârih* adlı eserinde geçmektedir. Reşideddin'in *Camiü't Tevârih* adlı eserinin II. cildinde yer alan *"Türklerin ve Oğuz'un tarihi ve onun (yani Oğuz Han'ın) cihangirliğinin hikâyesi"* adını taşıyan bölüm Oğuzname'dir. 1305 yılında yazıldığı kuvvetle muhtemeldir. Reşideddin'in, Camiü't Tevârih adlı eserini eskiden yazılmış bir destana, yazılı kaynaklara, belgelere ve sözlü rivayetlere dayandırarak kaleme aldığı sanılmaktadır. Pek çok nüshası bulunmaktadır. Yararlandığımız nüshalar: 1. Topkapı Sarayı III. Ahmed Kütüphanesi 2935 numarada kayıtlı olan nüsha (A nüshası), 319a-324a varakları arasındadır. 2. Topkapı Sarayı Hazine 1653 numarada kayıtlı olan nüsha (B nüshası). İçerisinde 12 adet minyatür bulunmaktadır. Oğuzname 375-391 varakları arasındadır. Toplam 18 varaktır. 3.Topkapı Sarayı Hazine 1654 numarada kayıtlı olan nüsha (C nüshası). İçerisinde minyatürler bulunmaktadır. Oğuzname 237b-250b varakları arasındadır. İçerisinde 9 minyatür bulunmaktadır. Toplam 14 varaktır. Eser içerisinde Dede Korkut ile ilgili bölüm: A 318b, B385b, C 254b. Reşideddin'in *Camiü't Tevârih* adlı eserinin II. cildinde yer alan *"Türklerin ve Oğuz'un tarihi ve onun (yani Oğuz Han'ın) cihangirliğinin hikâyesi"* Necati Demir ve Ghadir Golkarian tarafından Farsçadan Türkçeye çevrilmiştir. Bu vesile ile Prof. Dr. Ghadir Golkarian'a teşekkür ettiğimi belirtmek isterim.

ALİ'NİN HAN OLMASI VE ŞAH MELİK KONUSU[44]

Ali Bey Han, Şahruh oğlu Beydepe Han neslindendir. O vakitte Oğuz Türkmenleri, Sir Suyu'nun iki tarafında, ayağına yakın yerde oturmakta idiler. Moğollar gelip pek çok kez baskın yaptılar. Moğol baskısına dayanamadılar. Oğuzların çoğu göçüp Ürgenç'e gitti. Geri kalanları Ali denilen bir kişiyi han yaptılar.

Oğuz iline han olan Ali'nin Kılıç Arslan adlı bir oğlu vardı. Ona Şah Melik adını koydular. Bügdüz ilinden Kuzucu Bey denilen yüz yaşında bir kişi vardı.

O vakitte Oğuz ilinin yurdu; Sir Nehri'nin ayağı, Ürgenç ile Sir'in arası, Amu Derya'nın iki tarafında, Ürgenç ile Merv'in arasında Karakurum'un içi idi. Ta Murgab Suyu'nun ayağına kadar uzuyordu.

Ali Han, kendisi Oğuz yurdunun başkenti Yenikent'te oturmakta idi. Yani Amuye Suyu'nun bu tarafında oturuyordu. Amuye'nin öbür tarafında Ceyhun Irmağı kıyılarında kalabalık kabileler oturuyordu. Onların önderi birkaç bey, Cent beyi idi.

Ali, oğlu Şah Melik'i Bügdüz ilinden yüz yaşındaki Kuzucu Bey'e[45] emanet etti. Oğluna: "Kuzucu Bey'in sözünden asla çıkma." dedi. Kuzucu Bey'e de: "Şah Melik'i alıp Oğuz ilinin içine git. Şah Melik, orada oturup büyüsün. Şah Melik halkı, halk da onu tanısın. Birbirilerine alışsınlar. Oğuz ilinin bir tarafında ben oturacağım. Diğer bir tarafında oğlum ile sen otur." deyip onları gönderdi.

Ali Han kendi oğlu Şah Melik'i kırk bine yakın atlı çıkaran o taraftaki kabilelerin idaresine memur etti. Yüz seksen yaşında olan Kuzucu Bey'i oğlunun doğrulukla iş görmesi ve Kuzucu Bey'in adaletinden ayrılmamasını tembih ederek naip ve vezir olarak onunla gönderdi. Oğlunun beline bir kılıç bağlayıp: "Adın, Kılıç Arslan olsun." dedi.

---

[44] ***Ali'nin Han Olması ve Şah Melik Konusu,*** *Kazan Oğuznamesi* (s. 155-164), *Şecere-i Terâkime*'nin St. Petersburg Nüshası (s. 83-9), *Reşideddin Oğuznamesi*'nden (A323a-A324a / B389b-B390a/ C249a-C250a) yararlanılarak oluşturulmuştur.

[45] *Reşideddin Oğuznamesi*'nde Bügdüz Kardıçı.

SALUR ÖGÜRCİK ALP VE İNKEŞ OĞLU SALUR KAZAN BOYU[46]

Şah Melik kargaşasında ve iç savaşında Dinkli Bey başkanlığında Irak'a giden Salur boyu uzun yıllar orada oturduktan sonra onların içinden Ögürcik Alp adlı bir yiğit peyda oldu. Türkmenlerin tarihini bilen kişiler Ögürcik Alp'ı on altıncı nesilde Oğuz Kağan'a bağlıyorlar.

Onun ile Oğuz Kağan arasındaki nesilleri şöyle saymaktadır: Ögürcik Alp'ın babası Kara Gazi Bey, Kara Gazi Bey'in babası Karaç, Karaç'ın babası Benam Gazi, Benam Gazi'nin babası Burıcı Gazi, Burıcı Gazi'nin babası Kılan Gazi, Kılan Gazi'nin babası İnal Gazi, İnal Gazi'nin babası Süleyman Gazi, Süleyman Gazi'nin babası Haydar Gazi, Haydar Gazi'nin babası Ötküzli Urus, Ötküzli Urus'un babası Kazan Alp, Kazan Alp'ın babası Enkeş, Enkeş'in babası Ender, Ender'in babası Timur, Timur'un babası Salur, Salur'un babası Dağ Han, Dağ Han'ın babası Oğuz Han."

Türkmenlerin tarihini bilen kişilerin iddiaları tamamıyla yanlıştır. Çünkü Oğuz Han'dan bu vakte kadar beş bin yıl geçmiştir. Ögürcik Alp zamanından bu vakte kadar beş altı yüz yıl geçti. Oğuz ile Ögürcik Alp arası dört bin dört yüz yıldır. Dört yüz yılda on altı nesil geçti. Buna bakınca dört bin dört yüz yılda kim bilir kaç nesil geçmiştir. Ona göre hesap ediniz.

Ögürcik Alp'ın dört bin dört yüz yılda geçen atalarının adı söylenmelidir. Bu yazılan on altı kişi Oğuz oğlanları olduğu doğrudur. Evet… Ögürcik Alp'ın ataları olduğu da doğrudur. Fakat her kim il içinde meşhur olmuşsa o yazılmıştır. Şayet meşhur değilse kimse onu yazmamıştır.

---

[46] ***Salur Ögürcik Alp ve İnkeş Oğlu Salur Kazan Boyu,*** "Salur Kazan'ın Boyu" *Kazan Oğuznamesi*, s. 164-176 sayfaları arası ile *Şecere-i Terâkime*'nin s. 93-101 sayfaları arasında yer almaktadır. Bu bölüm, iki eserden yararlanılarak kaleme alınmıştır.

YAZICIOĞLU ALİ TEVARİH-İ ÂL-İ SELÇUK'TA DEDE KORKUT

Hazret-i Peygamber zamanına yakın zamanda Bayat boyundan *Korkut Ata* adlı bir kimse çıktı. Oğuz kavminin bilgesi idi, Tanrı onun gönlüne ilham ederdi. O, gaipten haberler verirdi. Ne derse o olurdu. Bir gün dedi ki : "Ahir zamanda geri Hanlık, Kayı'na gelecek. Bir daha onların elinden kimse alamayacak." dedi.

Dediği, Osman *rahmetu'llāh* neslidir"[48].

[48] Yazıcıoğlu Ali, *Selçukname* (*Tevârih-i Âl-i Selçuk*), Topkapı Sarayı, Revan Bölümü nu: 1391, s. 27-28.

ALİ-ŞİR NEVAYÎ

Nesayimü'l-Muhabbe min Şemayimi'l-Fütüvve'de Dede Korkut[49]

Korkut Ata: Türk ulusu arasında şöhreti çok fazla olduğu için şöhrete ihtiyacı yoktur. Kendisinden nice nice önce olanları bilmek ve kendisinden sonra meydana gelecek olayları haber vermekle meşhurdur. Veciz ve değerli sözleri olan bir kimse olarak tanınmaktadır[50].

[49] Ali-şir Nevayî (1441-1501): Çağatay sahasının en önemli şair ve yazarlarındandır. *Nesayimü'l-Muhabbe min Şemayimi'l-Fütüvve* başlıklı eseri 1495-96 yılında bitirdiği sanılmaktadır.

[50] Ali-şir Nevayî, *Nesayimü'l-Muhabbe min Şemayimi'l-Fütüvve*, (Haz. Kemal Eraslan) Ankara 1996, s. 385.

BAYATÎ - CÂM-I CEM-ÂYİN'DE DEDE KORKUT[51]

Kara Han

Bu kişinin ad almasının hikâyesi şöyledir: Oğuz Kağan'ın babası Kara Han [23] öldürüldükten sonra adı, namı unutulmuştur. Onun doğduğu sırada Oğuz rüyada görünüp bu adı işaret etmiştir.

Bey olunca İslama sıkıca bağlanmıştır. *Korkut Dede*'yi Medine-i Münevvere'ye göndermiştir. ***Korkut Dede***, Hz. Muhammed'in yüzünün nuruyla şereflenmiştir. Sonra Selman-ı Farisî'nin Oğuz Türklüğüne İslamiyeti öğretmek için birlikte Türkistan'a geldiği Oğuzname'de kaydedilmiştir.

Şu hâlde buna hanlar hanı denilmesi doğrudur. Elli yıldan fazla zaman beylik yapmış, yetmiş yaşında ölmüştür.

Turak

[24] Annesi hamile iken "torak yogurdu"na aşerdiği için böyle bir ad verilmiştir. Bey olduktan sonra Ebu Bekir'in hâlife olduğunu işitmiş, Medine-i Münevvere'ye elçi göndermiştir. Elçi ulaşınca Hazret-i Ömer'in hâlife olduğunu görünce kutsal mektubu geri getirmiştir. Ona bağlılığını bildirip gaza için çalıştılar. Kırk beş yıl ömür sürmüş, otuz [24] yıldan daha uzun bir zaman beylik yapmış, Hazret-i Osman'ın hâlifeliği sırasında ölmüştür.

---

[51] Câm-ı Cem-âyin, hayatı hakkında pek bilgimiz olmayan *Hasan bin Mahmud el-Bayatî* tarafından, yanında bulunan bir *Oğuzname* nüshasına dayanarak ve / veya 1470-71 yılında Ebu Bekr-i Tihranî tarafından yazılan *Kitab-ı Diyarbekriyye* örnek alınarak kaleme alınmıştır. Dede Korkut ile ilgili kısım eserin 22-26 sayfaları arasındadır. *Câm-ı Cem-âyin'*in şimdiye kadar 6 nüshası tespit edilmiştir: Bunlar: 1) *Yanya nüshası: 2) Ali Emirî nüshası 3) Nuruosmaniye Kütüphanesi nüshası: 4) Sermet Çifter Kütüphanesi nüshası: 5) Almanya nüshası: 6) Esadefendi nüshası.*

BAYBURTLU OSMAN TEVARİH-İ CEDİD-İ MİR'AT-I CİHAN'DA DEDE KORKUT [52]

Bayındur Han'ın Özelliklerinin Beyanı

Bahrü'l-ensâb'da yer alan bilgilere göre Gök Alp Han'ın eceli gelip dünyadan gittiği zaman oğullarından Kaydur Han ile Turmuş Han memleketleri taksim edip her biri bir vilâyete han oldu.

Kardeşleri Bayındur Han, ailesi ve kendisine bağlı olan boy ile Horasan'dan yola çıktı, Anı'ya ve Kars'a geldiler. Gürcistan kâfirleri ile cenk edip Tiflis'i aldılar. Ondan Demirkapı'ya gidip Küstasek Melik'i kuşattılar. Demirkapı'yı alıp Küstasek Melik'in başını kesti.

O tarihte Hazret-i İsa göğe çıkmıştı fakat bizim Peygamberimizden nişan yok idi. Onlar din mezhep bilmezler idi, amma Hakk'a ikrarları var idi. Oğuz taifesi derler idi.

Kazan Han derler idi Bayındur Han'ın veziri idi ve hem damadı idi. Aralarında Taş Oğuz, İç Oğuz beyleri olarak tanınır idiler. İç Oğuz beylerine; Kazan Han, Budak Bey, Yigen Bey, Şemseddin Bey, Beyrek Bey, Kara Konuk Bey derler idi.

Taş Oğuz beyleri: Dundar Bey, Emen Bey, Avşar Bey, Döger Bey, Rüstem Bey, … Bunlara Taş Oğuz beyleri derler idi. Hepsi doksan bin asker idi. ***Dede Korkut*** şeyhleri idi. Bin bir Cankı beylerinin ulusuna Kazan Han derler idi. Elli sekiz Salcük'ün ulusuna Dundar Bey derler idi. Bin Bügdüz'ün ulusuna Emen Bey derler idi. Altmış kırkıl

---

[52] Bayburtlu Osman, ***Tevârih-i Cedid-i Mir'at-ı Cihan*** başlıklı eserini III. Murad Devri'nde (1574-1595) yazmıştır. Eserinin Bayındır Han bölümünde (s.33-35) Dede Korkut Kitabı ile ilgili rivayete dayalı bilgiler bulunmaktadır (Geniş bilgi için bkz. Atsız, *Tevârih-i Cedid-i Mir'at-ı Cihan*, İstanbul 2018) . Bahrü'l Ensab adlı bir kitaptan aldığı anlaşılan ve eski bir Dede Korkut Oğuznamesi'ne dayandığı sanılan bilgiler, önem arz etmektedir (Geniş bilgi için bkz. Muharrem Ergin, Dede Korkut Kitabı, C. I, Ankara 1989, s. 40-41).

BUHARALI HAFIZ DERVİŞ ALİ ÇENGÎ TUHFETÜ'S-SÜRÛR'DA DEDE KORKUT

Buharalı Hafız Derviş Ali Çengî'nin XVII. yüzyılda yazdığı *Tuhfetü's-sürûr adlı* eserinde Dede Korkut Kitabı'ndaki bazı kahramanlar ile ilgili bilgi bulunmaktadır.

Bu rivayete göre 97 Oğuz kabilesinden en ünlü hanlar, Ak Han, Kara Han ve Bayındur Han adındaki üç padişah, en ünlü alplar da Bügdüz Emen, Salur Kazan, Şah Bakı ve Yetim Gozan imiş.

Bunlardan Bügdüz Emen, Gozan'ın ağabeyisini öldürmüş, Gozan da ağabeyisinin öcünü alarak Bügdüz Emen'i ok ile öldürmüş ve onun ozan çalgısını almıştır.

Fakat daha sonra Bügdüz Emen'in oğlu Gozan'ı öldürerek babasının kopuzunu da geri almıştır[54].

[54] Bu rivayette gerçekten de Dede Korkut Kitabı'nda adı geçen Bayındır Han, Bögdiz Emen, Salur Kazan anılmaktadır. Burada bir de Yetim Gozan isimli birinin adı da geçmektedir. Okçı Kozan Dede Korkut Kitabı'nda geçmez. Okçı Kozan'ın adı Dede Korkut Kitabı'nda İç Oğuz'a Dış Oğuz Asi Olup Beyrek'in Öldüğü Boy'da bir kez geçmektedir. Babasının adı Ense Koca'dır. Ayrıca bu şahsın adı Topkapı Sarayı Oğuznamesi ile *Kitab-ı Oğuzname-i Türkî,* Berlin nüshasında da geçmektedir (Geniş bilgi için bkz. *Kitab-ı Oğuzname-i Türkî.* Ayrıca bkz. Ergin, age, s. 44-45).

KUL ATA
LEYLÂ – MECNUN MESNEVİSİ'NDE DEDE KORKUT [55]

Azerbaycan sahası şairlerinden Kul Ata'nın Leylâ – Mecnun Mesnevisi'nde Dede Korkut:

Hoş demiş Korkut tahammül hoştur
Şeker kamışı gibi kahrı yutmak nuştur.
Şeytan aklıyla iş işledik sürekli
Tâ olur böyle işimiz şeyle ham
Pîş-kademler sözünü işitmek gerek
Her ne ki pirler demiş yapmak gerek (47b)

Kem-asıl kişilerin işi budur
Gıybet, yalan, bühtan edişi budur
Dede Korkut der ki ol âkil durur
Söyleyen der ki ol beter durur (54b) [56]

[55] Azerbaycan sahasının şairi Kul Ata'nın yaşadığı yüzyıl bilinmemektedir. Yazarın Leylâ – Mecnun Mesnevisi'nde Dede Korkut'un adı ve öğütleri ile ilgili kısa bir bölüm bulunmaktadır. Geniş bilgi için bkz. Ergin, age, s. 45.

[56] Orhan Şaik Gökyay, "Kul Ata Mesnevisi", *Ülkü mecmuası*, Temmuz 1937, IX. s. 342—348.

İKİNCİ BÖLÜM

DRESDEN, VATİKAN ve TÜRKMEN SAHRA YAZMA NÜSHALARINDA DEDE KORKUT

DEDE KORKUT DESTANI[1]

GİRİŞ

Bismillahirrahmanirrahim

Hazret-i Resul aleyhisselam zamanına yakın Bayat boyundan Korkut Ata derler bir er meşhur oldu. O kişi, tam anlamıyla Oğuz'un bilgesi idi. Ne der ise olur idi. Gaipten türlü haber söyler idi. Yüce Tanrı onun gönlüne ilham eder idi.

Bir gün Dede Korkut coştu, Oğuz beyleri içinde soy soyladı, onlara nasihatler verdi. Beylere şöyle seslendi: "Ahir zamanda hanlık tekrar Kayı boyuna geçecek. Kimse ellerinden alamayacak. Ahir zaman olup kıyamet kopuncaya kadar". Bu dediği Osman neslidir, işte sürüp gitmekte. Ayrıca buna benzer çok söz söyledi.

Korkut Ata, Oğuz halkının zor işlerini halleder idi. Her ne iş olsa Korkut Ata'ya danışmayınca yapmazlar idi. Her ne buyursa kabul ederler idi. Sözünü tutup tamam ederler idi. Dede Korkut soylamış. Görelim neler söylemiş:

Allah Allah demeyince işler yoluna girmez,
Yüce Tanrı vermeyince er zengin olmaz.
Ezelden yazılmasa kul başına kaza gelmez,
Ecel zamanı gelmeyince kimse ölmez.
Ölen adam dirilmez,
Çıkan can, kıyamet olmayınca geri gelmez.
Bir yiğidin kara dağ büyüklüğünce malı olsa
Yığar, derler, direr talep eyler,
Nasibinden fazlasını yiyemez.
Kabaran sular taşsa deniz dolmaz.

---

[1] Bu bölümün Dresden nüshasındaki başlığı "*Kitab-ı Dedem Korkut alâ Lisan-ı Taife-i Oğuzan*", Vatikan nüshasındaki başlığı "*Hikâyet-i Oğuzname-i Kazan Bey ve Gayri*"dır. Giriş kısmı her iki nüshada da mevcuttur. Ancak Vatikan nüshası daha kısadır.

SALUR KAZAN'IN EVİNİN YAĞMALANMASI DESTANI[4]

Bir gün Ulaş oğlu, atmaca kuşunun yavrusu, düşkünlerin umudu, Amıt Suyu'nun aslanı, O erenlerin aslanı, Karaçuk'un kaplanı, konur atın sahibi, Han Uruz'un ağası, Bayındır Han'ın güveyisi, Saygın Oğuz'un devleti, kalmış yiğitlerin arkası Salur Kazan; yerinden kalkmış idi. Doksan başlı otağını kara yerin üzerine kurdurmuş idi. Doksan yerde alaca ipek halı döşemiş idi. Seksen yerde kaplar kurulmuş idi. Altın ayak sürahiler dizilmiş idi. Dokuz kara gözlü, güzel yüzlü, saçı ardına örülü, göğsü kızıl düğmeli, elleri bileğinden kınalı, parmakları nakışlı, sevimli kâfir kızları saygın Oğuz beylerine kadeh sunarlardı. Oğuz beyler içerler idi.

Bir miktar içince Ulaş oğlu Salur Kazan'ın alnına şarabın sarhoşluğu vurdu. Kaba dizi üzerine çöktü: "Ünümü anlayın beyler, sözümü dinleyin beyler, yata yata yanımız ağrıdı, dura dura belimiz kurudu. Yürüyelim a beyler! Av avlayalım kuş kuşlayalım, yaban geyiği avlayalım, yakalayalım. Otağımıza geri dönelim, yiyelim içelim hoş vakit geçirelim." dedi.

Kıyan Selçük oğlu Deli Dundar: "Evet! Han Kazan uygundur." dedi.

Kara Göne oğlu Kara Budak: "Ağam Kazan uygundur." dedi.

Onlar böyle deyince at ağızlı Aruz Koca iki dizinin üstüne çöktü: "Ağam Kazan! Batıl dinli Gürcistan ağzında otursun, ordunu, evini, yurdunu korumak için kimi görevlendireceksin." dedi.

Kazan: "Üç yüz yiğit ile oğlum Uruz'u bırakıyorum. Üç yüz yiğit ile oğlum Uruz benim evimi korumak için kalsın." dedi.

Konur atını çektirdi, sıçrayıp bindi. Alnı sakar aygırına Dundar bindi. Gök renkli iyi cins atını tutturdu, Kazan Bey'in kardeşi Kara Göne bindi. Ak iyi cins atını çektirdi, Bayındır Han'ın düşmanını basan Şir Şemseddin bindi. Parasar'ın Bayburt Hisarı'ndan parlayıp

---

[4] Bu bölümün Dresden nüshasındaki başlığı "*Salur Kazan'un Evi Yagmalanduğı Boyı Beyan Eder*", Vatikan nüshasındaki başlığı "*Hikâyet-i Salur Kazan'un Evi Yagmalandugıdur*"dur.

KAM PÜRE BEY'İN OĞLU BAMSI BEYREK DESTANI[5]

Boz atlı Kam Gam oğlu Han Bayındır yerinden kalkmıştı. Kara yerin üzerine ak otağını kurdurmuş idi. Ala sayvan gökyüzüne yükselmiş idi. Bin yerde ipek halı döşenmiş idi.

İç Oğuz, Dış Oğuz beyleri Bayındır Han'ın sohbetine toplanmış idi. Bay Püre Bey de Bayındır Han'ın sohbetine gelmiş idi. Bayındır Han'ın karşısında Kara Göne oğlu Kara Budak yayına dayanıp durmuş idi. Sağ yanında Kazan oğlu Uruz vardı. Sol yanında ise Kazılık Koca oğlu Bey Yigenek bulunmakta idi.

Bay Püre Bey bunları gördüğünde ah eyledi, aklı başından gitti. Mendilini eline alıp yüzüne tuttu, hıçkıra hıçkıra ağladı. Bu durumu görünce saygın Oğuz'un dayanağı, Bayındır Han'ın damadı Salur Kazan kaba dizinin üzerine çöktü. Gözünü dikip Bay Püre Bey'in yüzüne baktı: "Bay Püre Bey! Niçin ağlayıp inliyorsun?" dedi.

Bay Püre Bey: "Han Kazan! Niçin ağlamayayım? Nasıl bağırmayayım? Oğul dersen oğlum yok, kardeşte kaderim yok. Yüce Tanrı bana beddua etmiştir. Beyler! Tacım, tahtım için ağlarım. Bir gün düşüp öleceğim. Yerimde yurdumda kimse kalmayacak." dedi.

Kazan: "Senin derdin bu muydu?" diye sordu.

Bay Püre Bey: "Evet! Budur. Benim de oğlum olsa Han Bayındır'ın karşısına otursa, kulluk eylese. Ben de baksam, sevinsem, kıvanç duysam, güvensem." dedi.

Bay Püre Bey bunları söyleyince saygın Oğuz beyleri yüzlerini göğe tuttular, ellerini kaldırıp dua eylediler: "Yüce Tanrı sana bir oğul versin." dediler.

O zamanda beylerin duası dua, bedduası beddua, alkışı alkış idi. Duaları kabul olur idi.

Bay Piçen Bey de yerinden kalktı: "Beyler! Benim de hakkımda bir dua edin. Yüce Tanrı bana da bir kız versin." dedi.

---

[5] Bu bölümün Dresden nüshasındaki başlığı "*Kam Büre'nin Oglı Bamsı Beyrek Boyın Beyan Eder*", Vatikan nüshasındaki başlığı "*Hikâyet-i Bamsı Beyrek*"tir.

DUHA KOCA OĞLU DELİ DUMRUL'UN DESTANI[8]

Hanım hey!

Hanım! Meğer Oğuz'da Duha Koca oğlu Deli Dumrul adında bir er varmış. Bir kuru çayın üzerine bir köprü yaptırmış. Geçenlerden otuz akça alır imiş. Geçmeyenlerden ise döve döve kırk akçe alırmış.

Deli Dumrul bunu niçin yapmaktaydı?

"Acaba çıkıp benim ile savaşacak; benden daha deli, benden daha güçlü yiğit var mıdır?" diye merak ederdi. Ayrıca "Bu vesile ile erliğim, bahadırlığım, kahramanlığım ve yiğitliğimin namı Rum'a ve Şam'a ulaşsın. Böylece meşhur olayım, dünyaya ün salayım." diye düşünürdü.

Günlerden bir gün Deli Dumrul'un yaptırdığı köprünün karşı tarafına bir bölük oba konmuştu. O obada güzel yüzlü bir yiğit hasta düşmüştü. Tanrı'nın emriyle o yiğit öldü. Kimi: "Oğul oğul!" kimi: "Kardaş kardaş!" diye ağlıyordu. O yiğit için çok ağlayıp sızladılar. Ağıtlar yaktılar.

Bu ağlamaları ve feryatları duyan Deli Dumrul hızlıca obaya gitti. Onlara seslendi: "Bre kavatlar! Niçin ağlayıp sızlanırsınız? Benim köprümün yanında bu kavga nedir? Niçin ağlayıp sızlanıyorsunuz?"

Obanın ileri gelenleri Deli Dumrul'a şöyle cevap verdi: "Hanım! Genç yaşta güzel bir yiğidimiz öldü. Ona ağlamaktayız".

Deli Dumrul: "Sizin bu yiğidinizi kim öldürdü?" diye sordu.

Onlar: "Vallahi bey yiğit! Tanrı'dan buyruk oldu, al kanatlı Azrail o yiğidin canını aldı." dediler.

Deli Dumrul: "Bre Ağalar! Azrail dediğiniz nasıl bir kişidir ki insanın canını alır? Ya büyük Tanrı! Birliğin ve varlığın hakkı için Azrail'i benim gözüme bir göster. Ben onunla savaşayım ve çekişeyim. Bu güzel yiğidin canını kurtarayım. Bir daha böyle güzel bir yiğidin canını alamasın." dedi.

---

[8] Bu bölüm Vatikan nüshasında yoktur. Dresden nüshasındaki başlığı: "*Duha Koca Oğlı Delü Dumrul Boyını Beyan Eder*".

KANGLI KOCA OĞLU KAN TURALI DESTANI[10]

Hanım hey!

Oğuz zamanında Kanglı Koca derlerdi gürbüz bir er vardı. Onun yetişmiş yiğit bir oğlu vardı, adı Kan Turalı idi. Bir gün Kanglı Hoca dostlarına şöyle seslendi:

"Dostlarım! Babam öldü, ben kaldım. Onun yerini yurdunu sahiplendim. İleriki zamanda ben öleceğim oğlum kalacak. En doğrusu şudur: Gel oğul, gözlerim görmekte iken seni evlendireyim." dedi.

Oğlu: "Beni evlendireceğini söylüyorsun. Bana denk kız nasıl olur? Öyle bir kızı nasıl buluruz?" dedi. Oğlu Kan Turalı şöyle devam etti: "Baba! Ben yerimden kalkmadan o kalkmış olmalı. Ben kara koç atıma binmeden o binmiş olmalı. Ben kanlı kâfir iline varmadan o varmış olmalı. Baş kesip bana getrmiş olmalı." dedi.

Kanglı Koca: "Oğul! Meğer sen kız istemez imişsin. Bir kahraman yiğit istermişsin. Onun arkasında yiyesin, içesin, hoşça geçinip gidesin." dedi.

Oğlu: "Evet canım baba! Öyle istiyorum. Şimdi gidersin. Cici bici bir Türkmen kızını alırsın. Ansızın üzerine düşsem karnı yırtılır." dedi.

Kanglı Koca: "Oğul! Kızı bulmak senden, mal ve rızık vermek benden." dedi.

Babası böyle söyleyince erenlerin kahramanı Kan Turalı yerinden kalktı, kırk yiğidini yanına aldı, İç Oğuz'u gezdi. Kız bulamadı. Çaresiz geri döndü, evine geldi.

Babası: "Oğul! Kız buldun mu?" diye sordu.

Kan Turalı: "Yıkılsın Oğuz illeri. Bana yarar bir kız bulamadım baba." dedi.

---

[10] Bu bölüm Vatikan nüshasında yoktur. Dresden nüshasındaki başlığı: "*Kanglı Koca Oğlı Kan Turalı Boyını Beyan Eder*".

KAZILIK KOCA OĞLU YİKENEK DESTANI[12]

Kam Gan oğlu Han Bayındır yerinden kalkmış idi. Kara yerin üzerine ak otağını dikmiş idi. Ala sayvanı gökyüzüne yükseltmiş idi. Bin yerde bin ipek halılar döşenmiş idi. İç Oğuz beyleri, Dış Oğuz beyleri Bayındır Han ile sohbet için bir araya gelmiş idi. Herkes yemede içmede…

Kazılık Koca derler bir kişi vardı. Bayındır Han'ın veziri idi. Bir süre sonra içtiği şarabın sertliği başına vurdu. Kaba dizi üzerine çöktü, Bayındır Han'dan akın izni diledi. Bayındır Han izin verdi: "Nereye diler isen git." dedi.

Kazılık Koca iş görmüş, işe yarar bir adam idi. Kendi arkadaşlarını yanına topladı, hazırlıklarını yaptılar, yola girdi. Çok dağlar, dere tepe geçti. Günlerden bir gün Düzmürd Kalesi'ne geldi. Karadeniz kenarında idi. Oraya ulaşınca otağlarını kurup oturdular.

O kalenin bir tekfuru var idi. Adına Arşun oğlu Direk Tekfur derler idi. O kâfirin altmış arşın[13] boyu var idi. Altmış batman gürz salar idi, çok güçlü bir biçimde yay çeker idi.

Kazılık Koca, kaleye ulaşınca cenge başladı. O tekfur kaleden dışarı çıktı, meydana girdi er diledi.

Kazılık Koca onu görünce hemen yerinden kalktı, atına bindi, kara donlu kâfire yel gibi yetişti, yapışkan gibi yapıştı. Kâfirin ensesine bir kılıç vurdu, onu zerre kadar kestiremedi. Sıra kâfire geldi. O altmış batman gürz ile Kazılık Koca'ya tutup tepesinden vurdu. Yalan dünya başına dar oldu, kan düdük gibi şorladı. Kazılık Koca'yı yakalayıp bağladılar, kaleye koydular. Yiğitleri durmayıp kaçtı.

---

[12] Bu bölümün Dresden nüshasındaki başlığı: "*Kazılık Koca Oglı Yikenek Boyu Beyan Eder*", Vatikan nüshasındaki başlığı: "*Hikâyet-i Kazılık Koca oglı Yikenek Bey*".

[13] Arşın: Yaklaşık 68 santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü. Bu durumda Arşun oğlu Direk Tekfur'un boyu yaklaşık 40 metre olmaktadır. Fiziken bu mümkün değildir. Vatikan nüshasında "altmış" parmak olarak geçmektedir. Ancak parmağı 4 cm sayarsak 2.40 boy etmektedir ki bu kısmen akla uygundur.

BASAT'IN TEPEGÖZÜ ÖLDÜRMESİ DESTANI[14]

Hanım hey!

Hanım! Meğer bir gün Oğuz otururken üstüne düşman saldırmış. Oğuzlar gece içinde yurdu terk etmişler. Kaçıp giderken Aruz Koca'nın bir oğlancığı yolda düşmüş. Bu çocuğu bir aslan bulup götürmüş, beslemiş.

Düşman tehlikesi geçince Oğuz halkı bir gün geri gelip yerine konmuş. Oğuz Han'ın[15] at çobanı bir gün haber getirir: "Hanım! Sazlıktan bir aslan çıkmakta, atlara saldırmakta. Apul apul yürüyüşü adam gibi. Atlara saldırıp kan sömürmekte".

Aruz: "Hanım! Belki ürküp kaçtığımız vakitte benim düşüp kaybolan oğlancığımdır." dedi.

Beyler atlarına binip aslanın yatağına geldiler. Aslanı kaldırıp oğlanı tuttular. Aruz, oğlanı alıp evine getirdi. Sevindiler, mutlu oldular. Şölen düzenleyip yediler, içtiler. Fakat oğlan evde durmadı, geri kaçtı. Ne kadar getirdilerse geri aslanın yatağına döndü.

Bir gün tekrar tutup getirdiler. Dedem Korkut geldi: "Oğlum! Sen insansın. Hayvan ile oturup kalkma. Gel, güzel ata bin, güzel yiğitlerle at koştur. Büyük kardeşinin adı Kıyan Selçük'tür. Senin adın da Basat olsun. Adını ben verdim, yaşını Allah versin." dedi.

Oğuz ili bir gün yaylaya göçtü. Aruz'un bir çobanı var idi, adı Konur Koca Saru Çoban idi. Oğuz ilinden kimse bundan önce yaylaya göçmez idi. Uzun Pınar olarak bilinen bir pınar vardı. O pınara periler toplanmıştı. Pınara yaklaşınca ansızın koyunlar ürktü. Çoban, sürünün önünden giden erkek keçiye öfkelendi, ileri vardı.

---

[14] Bu bölüm Vatikan nüshasında yoktur. Dresden nüshasındaki başlığı: "*Basat Depegözü Öldürdüğü Boyı Beyan Eder*".

[15] Burada ilgi çekici bir biçimde "*Oğuz Han'ın ılkıcısı gelip haber getürdi*" ifadesi geçmektedir.

BEGİL OĞLU EMREN'İN DESTANI[17]

Kam Gan oğlu Han Bayındır yerinden kalkmış idi. Ak otağını kara yerin üzerine diktirmiş idi. Ala gölgeliği gökyüzüne yükselmiş idi. Bin parça ipek halı döşenmişti. İç Oğuz, Dış Oğuz beyleri bir araya toplanmış idi. Dokuz Tümen Gürcistan'ın haracı geldi. Bir at, bir kılıç bir de çomak[18] getirdiler. Bayındır Han çok üzüldü.

Dedem Korkut geldi, neşeli havalar çaldı: "Hanım! Niçin üzülüyorsun?" dedi.

Bayındır Han: "Niçin üzülmeyeyim? Her yıl altın akçe gelir idi. Yiğide beye verirdik, hatırları hoş olurdu. Şimdi bunu kime verelim ki hatırı hoş olsun." dedi.

Dede Korkut: "Hanım! Bunun üçünü de bir yiğide verelim. Oğuz ilinin sınırında karakolluk görevi yapsın." dedi.

Bayındır Han: "Kime verelim?" dedi. Sağına soluna baktı kimse razı olmadı.

Begil isimli bir yiğit var idi. Ona baktı: "Sen ne dersin?" dedi. Begil razı oldu. Kalktı, yer öptü.

Dedem Korkut himmet kılıcını beline bağladı. Çomağı omzuna bıraktı, yayı omzuna taktı. Şahbaz aygırı çektirdi, sıçrayıp bindi. Uzak yakın akrabalarını ayırdı, evini çözdü, Oğuz yurdundan göç etti. Berde ve Gence'ye varıp orayı vatan tuttu. Dokuz tümen Gürcistan sınırına varıp yerleşti. Karakolluk görevi yapmaya başladı. Yabancı ve kâfir gelse başını kesip Oğuz yurduna armağan gönderirdi. Yılda bir kez Bayındır Han'ın divanına giderdi.

Günlerden bir gün Bayındır Han'dan yine bir adam geldi, tez gelsin diye haber getirdi. Hemen Begil geldi, armağanlarını sundu, Bayındır Han'ın elini öptü. Han da Begil'i misafir etti. Ona güzel bir at, güzel bir kaftan ve bol miktarda harçlık verdi. Onu üç gün

---

[17] Bu bölüm Vatikan nüshasında yoktur. Dresden nüshasındaki başlığı: *"Begil Oğlı Emrenin Boyını Beyan Eder"*.

[18] *Çomak*: Demir topuzlu sopa.

UŞUN KOCA OĞLU SEGREK DESTANI[20]

Oğuz zamanında[21] Uşun Koca derler bir kişi var idi. Onun iki oğlu vardı. Büyük oğlunun adı Egrek idi. Bahadır, deli, güzel bir yiğit idi. Bayındır Han'ın divanına ne zaman istese gidip gelirdi. Beyler beyi Kazan divanında buna hiç kapı baca yok idi. Beylerin önüne geçer, Kazan'ın önüne oturur idi. Kimseyi önemsemez, saygı göstermezdi.

Hanım! Egrek yine bir gün beyleri atlayıp oturunca, Ters Uzamış derlerdi, Oğuz'da bir yiğit vardı: "Bre Uşun Koca oğlu! Bu oturan beylerin her biri oturduğu yeri kılıcıyla, ekmeği ile almışlardır. Bre sen baş mı kestin, kan mı döktün, aç mı doyurdun, yalıncak mı giyindirdin?" dedi.

Egrek: "Bre Ters Uzamış! Baş kesip kan dökmek hüner midir?" dedi.

Ters Uzamış: "Evet! Hünerdir ya." dedi.

Ters Uzamış'ın sözü Egrek'i rahatsız etti. Kalktı, Kazan Bey'den akın yapma izni istedi. Kazan Bey ona akın için izin verdi. Tellallar duyuru yaptı, akıncılar toplandı. Üç yüz meşhur, mızraklı yiğit onun yanında toplandı.

Meyhanede üç gün yiyip içtiler. Sonra Şirögüven ucunda Gökçe Deniz'e[22] değin yurtları yağmaladı. Çok ganimet aldılar. Bu arada yolu Alınca Kalesi'ne uğramıştı. Kara Tekfur orada bir koru yaptırmış idi. Uçan hayvanlardan kaz ve tavuk, yürür hayvanlardan geyik ve tavşanları bu avluda toplamıştı. Oğuz yiğitlerine bunu tuzak olsun diye kurmuştu.

---

[20] Bu bölüm Vatikan nüshasında yoktur. Dresden nüshasındaki başlığı: "*Uşun Koca Oğlı Eğrek Boyını Beyan Eder*".

[21] Bu bölüm ilgi çekici bir biçimde "Oğuz zamanında…" sözleri ile başlamaktadır.

[22] Gökçe Deniz: Ermenistan'ın doğusunda Geğarkunik sınırları içerisinde yer alan Sevan Gölü. 40 km² yüz ölçümüyle Kafkasya'nın da en büyük gölüdür. 1900 m. yüksekliğiyle dünyanın bu büyüklükteki en yüksek gölü olma özelliği taşımaktadır. 30 civarında çay ve Hrazdan Nehri ile beslenmektedir.

SALUR KAZAN'IN TUTSAK OLUP OĞLU URUZ'UN KURTARMASI DESTANI[24]

Meğer hanım Trabzon tekfuru, beyler beyi Han Kazan'a bir şahin göndermişmiş. Bir gece yiyip içip otururken şahinci başına: "Bre! Sabah şahinleri al, birlikte ava gidelim." dedi.

Erkenden yola çıktılar, av yapacakları yere ulaştılar.

Gördüler ki bir sürü kaz oturmakta. Kazan şahini saldı, av yakalayamadı. Şahin havalandı. Gözlediler. Şahin, Tomanın Kalesi'ne indi. Kazan çok üzüldü, şahinin ardına düştü. Dere tepe aştı, kâfir iline geldi. Giderken Kazan'ın kara gözünü uyku aldı.

Beyler: "Hanım, dönelim." dediler.

Kazan: "Biraz daha ileri gidelim." dedi. Baktı, bir kale gördü: "Beyler gelin, yatalım." dedi. Kazan'ı küçük ölüm tuttu, uyudu. Meğer Oğuz beyleri yedi gün uyurmuş. Onun için uykuya, küçücük ölüm derlermiş.

Meğer o gün Tomanın Kalesi'nin tekfuru ava binmiş imiş. Casus geldi: "Bir bölük atlı geldi, içinde beyleri de var. Yattı, uyudu." dedi.

Tekfur adam saldı: "Kim olduğunu öğrenin." dedi.

Gelenler anladı ki bunlar Oğuz erenlerindendir. Gelip tekfura haber verdiler. Tekfur, hemen askerlerini topladı, bunların üzerine geldi. Kazan'ın beyleri baktılar, gördüler ki düşman gelmekte. Kendi aralarında konuştular: "Kazan'ı bırakıp gider isek evinden bizi kovarlar. En iyisi biz burada çarpışalım, öleceksek böyle ölelim." dediler. Kâfirleri karşıladılar, vuruşmaya başladılar. Kazan'ı koruyan yirmi beş beyini şehit ettiler. Kazan'ın üzerine çullandılar. Uyuduğu yerde yakaladılar, elini ayağını sıkıca bağladılar, bir arabaya yüklediler. Bir urgan ile arabaya sıkıca bağladılar. Arabayı çekip götürdüler.

Giderken araba gıcırtısından Kazan uyandı. Gerindi, bu elindeki urganları hep kopardı, arabanın üstüne oturdu. Elini eline vurdu, kas kas güldü.

---

[24] Bu bölüm Vatikan nüshasında yoktur. Dresden nüshasındaki başlığı: "*Salur Kazan Tutsak Olup Oğlı Uruz Çıkarduğı Boyı Beyan Eder*".

İÇ OĞUZ'A DIŞ OĞUZ'UN ASİ OLMASI VE BEYREK'İN ÖLMESİ DESTANI[25]

Kazan, Üç Ok (İç Oğuz) ve Boz Ok (Dış Oğuz)'u bir araya toplar, evini yağmalatırdı. Kazan tekrar evini yağmalattı. Fakat Taş Oğuz beyleri bu yağmada bulunamadı. Kazan'ın evini sadece İç Oğuz beyleri yağmaladı. Kazan her ne zaman evini yağmalatsa hatununun elinden tutar, dışarı çıkardı. Evde bulunan giyecekler ve malı, kısacası ne varsa yağmalanırdı. Bu yağmada Dış Oğuz beylerinden kimse yok idi.

Dış Oğuz beylerinden Aruz Emen ve diğer saygın beyler bunu işittiler: "Bak bak! Şimdiye kadar Kazan'ın evi yağmalandığında birlikte yağma ederdik. Şimdi suçumuz nedir ki? Niçin birlikte olmadık?" dediler. Söz birliği ile bütün Dış Oğuz beyleri Kazan'ı selamlamaya gelmediler. Düşmanlık eylediler.

At ayağı çabuk, ozan dili çevik olur. Kılbaş derler Kazan'ın yanında bir kişi vardı. Kazan: "Bre Kılbaş! Bu dış Oğuz beyleri her zaman birlikte gelirdi, beni selamlarlar idi. Şimdi niçin gelmediler?" diye sordu.

Kılbaş: "Bilmez misin niçin gelmediler? Evini yağmalattığın zaman Dış Oğuz buraya gelemedi. Sebep budur." dedi.

Kazan: "Düşmanlık beslemekteler öyle mi?" dedi.

Kılbaş: "Hanım! Ben gideyim, onların dostluğunu düşmanlığını öğreneyim." dedi.

Kazan: "Sen bilirsin, git." dedi.

Kılbaş birkaç adam ile birlikte Dış Oğuz beyleri tarafına yola çıktı, Dış Oğuz beylerinden Aruz'un evine geldi. Kazan'ın dayısı idi. Aruz'a haber verdiler: "Kazan Han'dan adam geldi." dediler. Aruz: "Gelsin." dedi.

---

[25] Bu bölümün Dresden nüshasındaki başlığı: *"İç Oğuz'a Taş Oğuz Asi Olup Beyrek Öldüğü Boyunı Beyan Eder"*, Vatikan nüshasındaki başlığı: *"Hikâyet-i Taş Oğuz İç Oğuz'a Asi Olup Beyrek Vefatı"*.

DEDE KORKUT KİTABI'NIN TÜRKMEN SAHRA NÜSHASI[26] SALUR KAZAN'IN YEDİ BAŞLI EJDERHAYI ÖLDÜRMESİ DESTANI

Kayser Salur boyunun beyi, dumanlı dağın kurdu, Salur boyunun direği, Eymir boyunun sevinci, Dulkadir'in delisi, Bayındır Padişah'ın vekili Kazan Bey der ki: "Beylerim ile ala karlı, gök sümbüllü dağlara ava gitmiş idim. Orada içer idim. Sınır beylerinden bana haberci geldi: "Kazan Han! Ne içersin? On bin düşman üstüne gelmektedir." dedi.

On bin düşmanın gelmekte olduğunu duyunca derlenip toplandım, ak otağ içindeki evime girdim.

"Yirmi bin düşman askeri geliyor." dediklerinde yerimden kımıldamadım bile.

"Otuz bin düşman askeri geliyor." dediklerinde [25b] hiç aldırmadım.

"Kırk bin düşman askeri geliyor." dediklerinde kara gözümün ucundan şöyle bir baktım, çekinmedim bile.

"Elli bin düşman askeri geliyor." dediklerinde hazırlık yapmaya bile gerek duymadım. "Azdır, önemsizdir." dedim.

---

[26] "Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi" bölümü, Prof. Dr. Metin Ekici tarafından hazırlanıp 2019'da yayımlanan Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderha'yı Öldürmesi başlıklı çalışmasında yer alan tıpkıbasım esas alınarak hazırlanmıştır (Bkz. Metin Ekici, *Soylamalar ve 13. Boy - Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi*, İstanbul 2019, s. 124-150). Adı geçen eserde verilen tıpkıbasım, tarafımızdan tekrar okunmuş ve yine tarafımızdan Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Aslında biz bu nüshayı görmeden çalışmamızı bitirmiştik. Ötüken Neşriyat'ın değerli yöneticisi Ertuğrul Alpay ve editörü Ayşegül Büşra Çalık, bu boyu da eklememi özellikle istediler. Bu vesile ile nüshayı bulup Türk dünyası ile paylaşan Muhammed Veli Hoca'ya, nüshayı bilim dünyasına duyuran ve yayıma hazırlayan Metin Ekici'ye, Ötüken Neşriyat'ın değerli yöneticisi Ertuğrul Alpay'a ve editörleri Göktürk Ömer Çakır ve Ayşegül Büşra Çalık'a teşekkür ediyorum.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAZAKİSTAN VE TÜRKMENİSTAN'DA DEDE KORKUT

KAZAKİSTAN'DA DEDE KORKUT

KORKUT[1]

Korkut'un doğduğu yerin Karaspan Dağı olduğunu söylerler. Annesi ona hamileyken kulan[2] etine aş ermiş. Karnındaki çocuğunu üç yıl dokuz gün taşımış. Bu üç yılın her birinde çok büyük doğum sancıları çeken annesi, doğuracağını düşünerek hazırlıklar yaparmış; fakat birinci yılda da, ikincisinde de çocuğunu doğuramamış. Ancak üç yıl dokuz gün sonra gerçek doğum sancıları gelmiş. Bu, sıradan bir doğum sancısı değildi. O gün tabiat da Korkut'un annesiyle birlikte doğum sancısı çekiyormuş gibi bir havaya bürünmüş. Gökyüzünü simsiyah bulutlar kaplar, gök gürleyip şimşekler çakar, fırtına çıkıp dünyanın altını üstüne getirir. Tabiatın bu hâlini doğacak olan çocuğun kerametine yoran halk korkuya kapılır. Bununla ilgili halk hafızasında kalan şöyle bir şiir vardır:

Korkut doğacağı zaman,
Karaspan'ı su basmış.
Kara yeri (yeryüzünü) kum kaplamış,
Korkut doğacağı zaman halk korkmuş,
Doğunca da sevinmiş!

Gerçekten de Korkut doğar doğmaz fırtına durur, bulutlar dağılır, parlayıp güneş çıkar ve dünya eski hâline döner. Orada toplanmış olan halk bunu iyiye yorar. "Bu, bizi korkutarak dünyaya gelen bir çocuk oldu. Adı ***'Korkut'*** olsun!" diyerek kulağına üç kere seslenip yeni doğan bebeğe "Korkut" adını verirler. Korkut'un doğumu nasıl olağanüstü olduysa, hayatı da sıradan olmamıştı. Çocukluğundan başlayarak uçan kuş, koşan hayvan, esen yel ve

---

[1] Abdimalik Nısanbayev, *Kazakistan'da Dede Korkut*, Ankara 2000, s. 64-65.

[2] Kulan: Katıra benzeyen yabanî at.

TÜRKMENİSTAN'DA DEDE KORKUT

IĞDIR BOYU[34]

Bir oldu, bir olmadı… Kadim zamanlarda, adına Salur denilen bir koç yiğit vardı. O, günlerinden birinde, tek başına ava çıktı, av avladı, at koşturdu. Sonunda gece olunca kaldı.

Ezan-seher vaktinde, Salur'un atı ürktü, huysuzlandı. Salur, bu hikmetten sonra dört yana baktı, yanında birisinin oturduğunu gördü de, "kimsin sen?" diye sordu. O:

— "Ben periyim.." deyip yüzünün perdesini açtı.

Salur, bunu gördü ve periye âşık oldu. Ardından vardı da;

Peri kızı;

— "Ben senin dengin değilim." dedi.

Salur Kazan:

— "Ben seni alayım." deyip çok yalvardı.

Peri kızı:

— "Sen beni eş edip alır olsan, benim üç şartım var." dedi.

Salur:

— "Şartını söyle!" dedi.

Peri kızının şartları şöyle idi: "Suya düşsem, bakma. Saçımı tarasam bakma. Yürüsem arkamdan bakma…"

Salur Kazan da buna razı oldu ve: "Olur deyip" kabul etti.

Salur Kazan ile peri kızı, çölde birlik oldular. Av avlayıp gezindiler.

Günlerden birinde, Salur'un aklına peri kızının şartları düştü.

— "Ben ne için söz verdim?" dedi ve orta yere uzanıverdi.

---

[34] ***Iğdır Boyu*** başlıklı bölüm Yusuf Akgül, *Dede Korkut-Korkut Ata Hikayelerinin Türkmenistan'da Derlenen Sözlü Varyantları*, MEB yay., s. 27-29'dan küçük düzeltmeler yapılarak alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜ KAYNAKLARDA DEDE KORKUT

DEDE KORKUT DESTANI'NIN GÜNÜMÜZDEKİ İZLERİ

Dede Korkut Destanı'nın Türklüğün derin hafızası olduğunu çalışmamızın başında söylemiş idik. Dolayısıyla Dede Korkut Destanı hâlâ halk arasında yaşamaktadır.

Bunun en önemli delili hiç şüphesiz, Amasya Gümüşhacıköy'e bağlı Korkut köyü, Erzurum İspir ilçesine bağlı Korkut köyü, Muş merkeze bağlı Korkut köyü, Sivas'ın Zara ilçesine bağlı Korkut köyü ve Trabzon Hayrat'a bağlı Korkut köyüdür. Bu köylerin tamamının Korkut adından geldiği düşünülmektedir.

Dede Korkut Destanı'nın parçaları hâlâ halk arasında masal ve efsane olarak anlatılmaktadır.

Halk arasında anlatılan Dede Korkut Hikâyeleri'nin çeşitli bölümleri, çeşitli araştırmacılar tarafından onlarca kez derlenmiş ve yayımlanmıştır. Orhan Şaik Gökyay¸ Dedem Korkudun Kitabı adlı çalışmasının bir bölümünü "Hikâyelerden Yaşamakta Olanlar"a ayırmış, burada onlarca derlemeye yer vermiştir[1].

Prof. Dr. Saim Sakaoğlu hazırlamış olduğu Dede Korkut Kitabı'nın bir bölümünü gerçekleştirilen bu derlemelere ayırmıştır[2].

Prof. Dr. Tuncer Gülensoy ise yine onlarca derlemeden bahsetmiş, Kam Püre Oğlu Bamsı Beyrek Destanı'nın Bünyan varyantı ile Deli Dumrul Destanı"nın Rumeli varyantını yayımlamıştır[3].

Beyböyrek'in bir rivâyeti de Hamami-zade İhsan Bey tarafından derlenmiş ve Bartın Gazetesi'nde yayımlanmıştır[4]. Bartın Gazetesi'nde yayımlanan metin daha sonra Orhan Şaik Gökyay tarafından hazırlanan *Dedem Korkudun Kitabı*'nda da yer almıştır[5].

---

1 Orhan Şaik Gökyay, *Dedem Korkudun Kitabı*, İstanbul 2000, s. CDLII-DLXXVI.

2 Saim Sakaoğlu, Dede Korkut Kitabı, C. I, Konya 1988, s. 249-482.

3 Tuncer Gülensoy, "Dede Korkut Hikayelerinin Anadolu ve Rumeli'deki İzleri: "Kam Püre Oğlu Bamsı Beyrek Destanı'nın Bünyan; "Deli Dumrul Destanı'nın Rumeli Varyantı", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten* 31 / 1988 (Ocak 1994), 97-111.

4 Orhan Şaik Gökyay, *Dedem Korkudun Kitabı*, İstanbul 2000, s. CDLXXII'dan naklen (*Bartın Gazatesi*, 26 Teşrinevvel 1931, S. 317).

5 Gökyay, agy.